

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 4/05-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. marca 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho prerokoval sťažnosť Stanislavy Dubenovej, bytom Ž., zastúpenej advokátkou JUDr. Z. P., B. B., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 600/96 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Stanislavy Dubenovej na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 600/96 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 600/96 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietahov.

3. Stanislave Dubenovej priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť Stanislave Dubenovej trovy konania v sume 4 580 Sk (slovom štyritisíc päťstoosemdesiat slovenských korún) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet jej právnej zástupkyne advokátky JUDr. Z. P., B. B.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 4/05 z 12. januára 2005 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Stanislavy Dubenovej (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 600/96.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti doručenom ústavnému súdu 28. februára 2005 okrem chronológie úkonov okresného súdu uviedol:

„Priet'ahy zavinené účastníkmi:

- pojednávanie 14. 11. 1996 (č. l. 50 spisu) odročené za účelom ďalších úkonov. Z hľadiska navrhovateľa a jeho zástupcu musia byť pripravení tak, aby súd mohol prejednať vec na prvom pojednávaní,

- súd uznesením z 5. 4. 2001 vyzýval navrhovateľky na doplnenie návrhu (č. l. 85).

K ostatným skutočnostiam sa nevyjadrujeme, sú zrejmé z prehľadu úkonov a spisu. Sú už podľa štandardnej judikatúry posúdi sťažnosť.“

Právna zástupkyňa sťažovateľky k vyjadreniu predsedu okresného súdu, že k prietahom zavineným účastníkmi došlo na pojednávaní 14. novembra 1996, uviedla:

„K veci uvádzam, že išlo o prvé pojednávanie v roku 1996, kde v zápisnici z tohto pojednávania predsedkyňa senátu zaprotokolovala, že súd odročuje pojednávanie na neurčito s tým, že zástupcovia účastníkov predložia súdu návrhy na dokazovanie a zástupkyňa navrhovateľiek predloží rozšírený návrh v lehote 8 dní.

- súd uznesením z 5. 4. 2001 vyzýval navrhovateľky na doplnenie návrhu

K doplneniu návrhu došlo listom zo dňa 2. 5. 2001. Doplnenie návrhu zo dňa 2. 6. 1997 doručením Okresnému súdu Žilina dňa 4. mája 2001.

Konstruktívne sa vo veci do podania sťažnosti na prietahy v konaní na ÚS do 10. 12. 2004 neriešilo nič.“ (...)

Obidvaja účastníci ústavnému súdu písomne oznámili, že súhlasia, aby bolo upustené od verejného ústneho pojednávania v konaní o prijatej sťažnosti.

Konanie vo veci sťažovateľky (ako žalobkyne v druhom rade) začalo 30. júna 1996, keď podala žalobu o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a spisu okresného súdu sp. zn. 13 C 600/96 ústavný súd zistil nasledovný skutkový stav:

Okresný súd 8. júla 1996 vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku, ktorý sťažovateľka 22. júla 1996 zaplatila.

Dňa 8. augusta 1996 okresný súd určil termín pojednávania na 11. september 1996, ktoré odročil na 23. september 1996 z dôvodu neprítomnosti žalovaného. Dňa 23. septembra 1996 pojednávanie odročil na neurčito z dôvodu neprítomnosti účastníkov konania.

Dňa 28. októbra 1996 okresný súd určil termín pojednávania na 14. november 1996, na ktorom vykonal dokazovanie výsluchom účastníkov konania. Dňa 22. novembra 1996

právna zástupkyňa sťažovateľky podala návrh na rozšírenie žaloby o zaplatenie náhrady mzdy a 2. júna 1997 žiadala aj náhradu mzdy s príslušenstvom.

Okresný súd na pojednávaní 5. júna 1997 uložil žalovanému poriadkovú pokutu a pojednávanie odročil na 25. jún 1997. Dňa 12. júna 1997 žalovaný podal proti rozhodnutiu okresného súdu o uložení poriadkovej pokuty odvolanie.

Okresný súd 25. júna 1997 na pojednávaní vypočul účastníkov a svedkov a odročil ho na neurčito z dôvodu zisťovania adresy bydliska svedka, ktorá mu bola oznámená 9. júla 1997.

Dňa 5. apríla 2001 okresný súd vydal opravné uznesenie k rozhodnutiu o uložení poriadkovej pokuty.

Dňa 9. mája 2001 žalovaný podal proti opravnému uzneseniu o uložení poriadkovej pokuty okresnému súdu odvolanie. Krajský súd 10. augusta 2001 rozhodnutie okresného súdu zrušil a spis vrátil okresnému súdu 22. augusta 2001.

Dňa 9. februára 2005 okresný súd určil termín pojednávania na 24. marec 2005 a 28. februára 2005 spis doručil ústavnému súdu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povaha veci) a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. V posudzovanom prípade je predmetom konania nárok vyplývajúci z pracovnoprávneho sporu o neplatnosť okamžitého zrušenia skončenia pracovného pomeru a náhradu mzdy, ktorý sa osobitne nelíši od pracovnoprávnych sporov tohto druhu. Keďže však ide o závažnú statusovú vec z hľadiska sociálneho postavenia sťažovateľky, vyžaduje si povaha veci osobitný prístup všeobecného súdu. Ústavný súd po preskúmaní súdneho spisu v okolnostiach prípadu dospel k záveru, že v danom prípade nešlo o takú vec, v ktorej by prípadné zbytočné prietahy v konaní boli ovplyvnené skutkovou a právnou zložitou veci. Ani predseda okresného súdu nepoukazoval na skutkovú a právnou zložitou veci.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietahov v konaní, bolo správanie sťažovateľky ako účastníčky tohto konania. Z obsahu spisu, ako aj z vyjadrenia predsedu okresného súdu vyplýva, že sťažovateľka na výzvy okresného súdu odpovedala v primeranej lehote. Súdny poplatok zaplatila na základe výzvy okresného súdu 22. júla 1996 napriek tomu, že ako žalobkyňa v tomto konaní bola v zmysle § 4 ods. 2 písm. d) zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov od poplatku oslobodená. Je pravdou, že sa nezúčastnila jedného pojednávania (23. septembra 1996) a svoj žalobný návrh trikrát doplňovala buď samostatne, alebo na základe výzvy okresného súdu, ale jej správanie nemalo podľa názoru ústavného súdu vplyv na doterajšiu dĺžku konania. Ústavný súd preto neakceptoval vyjadrenie okresného súdu, že sťažovateľka zavinila prietahy v konaní.

3. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd posudzoval existenciu zbytočných prietahov v označenom konaní, bol postup okresného súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd zistil, že k prietahom došlo najmä pre nečinnosť okresného súdu bez akejkoľvek zákonnej prekážky. Okresný súd bol nečinný od 22. novembra 1996, keď sťažovateľka podala návrh na rozšírenie žaloby o zaplatenie náhrady mzdy, do 9. mája 1997, keď určil termín pojednávania na 5. jún 1997 (nečinnosť takmer 6 mesiacov), a od 26. júna 1997, keď okresný súd zisťoval adresu svedka prostredníctvom Centrálnej evidencie pobytu obyvateľov Slovenskej republiky Banská Bystrica, do 5. apríla 2001, keď vydal opravné uznesenie o uložení poriadkovej pokuty a vyzval sťažovateľku na doplnenie

žalobného návrhu (nečinnosť viac ako 45 mesiacov). Nečinnosť okresného súdu bola zistená aj v dobe od 22. augusta 2001, keď bol doručený spis z Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“), do 9. februára 2005, keď určil termín pojednávania na 24. marec 2005 (nečinnosť viac ako 41 mesiacov).

Hoci okresný súd spočiatku konal plynulo (dvakrát nariadil pojednávanie, a to 14. novembra 1996 a 25. júna 1997, na ktorých vypočul účastníkov a svedkov), aj napriek tomu jeho konanie v tomto období bolo málo efektívne, nesústreďené a nesmerovalo k právoplatnému rozhodnutiu veci. Pojednávanie konané 25. júna 1997 odročil na neurčito z dôvodu zisťovania adresy svedka (ktorého adresa mu bola známa už 9. júla 1997), pričom okresný súd tohto svedka dosiaľ nevypočul. Takisto rozhodnutie okresného súdu o uložení poriadkovej pokuty z 5. júna 1997 bolo nesprávne odôvodnené a opravné uznesenie, ktoré okresný súd vydal až takmer po 4 rokoch (5. apríla 2001), bolo odvolacím súdom v dôsledku podaného odvolania zrušené v napadnutej časti (okresný súd pri predvolávaní právneho zástupcu žalovaného nepostupoval v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku).

Z uvedeného vyplýva, že okresný súd v období od 30. júna 1996 (podanie žaloby) do súčasnosti (rozhodovanie o prijatej sťažnosti ústavným súdom) nedokázal organizovať procesný postup plynulo a efektívne, tak aby sa odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň obrátil účastník konania so žiadosťou o rozhodnutie.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 600/96 došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom

súde prikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 13 C 600/96 konal bez zbytočných prietáhov, aj keď sťažovateľka o to nežiadala.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 5 vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 50 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo žiadosti sťažovateľky o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia a zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, ako aj skutočnosť, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, považoval ústavný súd priznanie sumy 50 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. Z. P., uplatnených v jej podaní doručenom ústavnému súdu 11. marca 2005. Sťažovateľka požadovala úhradu trov konania spolu vo výške 4 580 Sk.

Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia spolu 4 580 Sk je nižšia ako suma vypočítaná ústavným súdom podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb a neodporuje tejto vyhláške. Preto ústavný súd priznal právnej zástupkyňi sťažovateľky úhradu trov právneho zastúpenia v požadovanej výške.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. marca 2005